

Bruxelles, 14.9.2016.
COM(2016) 596 final

2016/0278 (COD)

Prijedlog

DIREKTIVE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

o određenim dopuštenim upotrebama djela i drugih sadržaja koji su zaštićeni autorskim pravom i srodnim pravima u korist slijepih i slabovidnih osoba ili osoba koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta i o izmjeni Direktive 2001/29/EZ o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu

(Tekst značajan za EGP)

OBRAZLOŽENJE

1. KONTEKST PRIJEDLOGA

• Razlozi i ciljevi prijedloga

Predloženom direktivom zakonodavstvo Unije uskladit će se s međunarodnim obvezama EU-a na temelju Ugovora iz Marakeša za olakšavanje pristupa objavljenim djelima slijepim i slabovidnim te osobama koje imaju druge smetnje pri čitanju otisnutog teksta (dalje u tekstu „Ugovor iz Marakeša”).

Ugovor iz Marakeša donijela je 2013. Svjetska organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) kako bi se u cijelom svijetu olakšala dostupnost i prekogranična razmjena knjiga i drugog tiskanog materijala u pristupačnim formatima. Unija ga je potpisala¹ u travnju 2014. Ugovorom se od stranaka zahtijeva da osiguraju iznimke od ili ograničenja autorskog i srodnih prava u korist slijepih, slabovidnih te osoba koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta te se njime omogućuje prekogranična razmjena primjeraka knjiga u posebnim formatima, uključujući zvučne knjige, i drugog tiskanog materijala među zemljama koje su stranke ugovora. Unija se time preuzela političku odluku na provedbu ugovora, što su otada potvrdili i Vijeće i Europski parlament. Komisija je zasebno iznijela prijedlog odluke Vijeća o ratifikaciji Ugovora iz Marakeša od strane Unije u listopadu 2014. U svibnju 2015. Vijeće je podnijelo zahtjev Komisiji u skladu s člankom 241. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) u kojem je istaknula da u potpunosti podupire brzo stupanje na snagu Ugovora iz Marakeša te je od Komisije zatražilo da bez odgode podnese zakonodavni prijedlog o izmjeni Unijina pravnog okvira u skladu s ugovorom.

Korisnici iz Ugovora iz Marakeša, točnije slijepi i slabovidni te osobe koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta (dalje u tekstu „korisnici”), suočavaju se s mnogim preprekama pri pristupu knjigama i drugom tiskanom materijalu zaštićenom autorskim i srodnim pravima. Unatoč tome što digitalna tehnologija znatno olakšava objavljivanje u pristupačnim formatima, procjenjuje se da su knjige u formatima kojima se mogu koristiti osobe koje imaju smetnje pri čitanju tiskanog teksta dostupne u 7 %² do 20 %³ slučajeva⁴. Pristupačni formati uključuju npr. Brailleovo pismo, uvećani font slova, e-knjige i zvučne knjige s posebnom navigacijom, zvučni opisi i radijsko emitiranje.

Cilj predložene direktive jest povećati dostupnost djela i drugih zaštićenih sadržaja, npr. knjiga, stručnih časopisa, novina, časopisa i drugih publikacija, notnih zapisa i drugog tiskanog materijala, među ostalim i u zvučnom obliku, u formatima koji se pristupačni korisnicima. To će se postići tako što će se osigurati da se svi korisnici i organizacije koje na neprofitnoj osnovi pružaju usluge za potrebe korisnika mogu osloniti na obveznu i usklađenu iznimku od autorskog i srodnih prava unutar Unije. Time će se omogućiti izrada primjeraka u pristupačnom formatu inače nepristupačnih djela i drugih sadržaja koji su već objavljeni ili stavljeni na raspolaganje. Predloženom direktivom na odgovarajući bi se način izmijenio postojeći zakonodavni okvir Unije te bi se osiguralo da se primjerci u pristupačno formatu

¹ Odluka Vijeća 2014/221/EU od 14. travnja 2014. o potpisivanju, u ime Europske unije, Ugovora iz Marakeša za olakšavanje pristupa objavljenim djelima slijepim i slabovidnim te osobama koje imaju druge smetnje pri čitanju otisnutog teksta (SL L 115, 17.4.2014., str. 1.).

² LISU za Kraljevski nacionalni institut za slijepe (RNIB), „Dostupnost publikacija u pristupačnom formatu – ažurirani podaci za 2011.” (*Availability of accessible publications - 2011 update*), listopad 2011.

³ Catherine Meyer-Lereculeur „Invalidnost” – iznimka od autorskih prava i ponuda publikacija u pristupačnim formatima u digitalnom dobu (*Exception 'handicap' au droit d'auteur et développement de l'offre de publications accessibles à l'ère numérique*), svibanj 2013.

⁴ Podaci se odnose samo na dostupnost u nekim, ali ne svim pristupačnim formatima.

izrađeni u jednoj državi članici mogu staviti u optjecaj te da im se može pristupiti diljem Unije. Kad je riječ o obvezama na temelju Ugovora iz Marakeša u pogledu prekogranične razmjene primjeraka u pristupačnom formatu između Unije i trećih zemalja koje su stranke tog ugovora, ova bi se direktiva trebala tumačiti zajedno s Uredbom [...].

Predložena direktiva u skladu je i s obvezama Unije u okviru Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (dalje u tekstu, „UNCRPD”). UNCRPD je obvezujući za EU od siječnja 2011. na temelju Odluke Vijeća 2010/48/EZ⁵. Dakle, odredbe UNCRPD-a sastavni su dio pravnog poretka EU-a. UNCRPD-om je utvrđeno pravo pristupa informacijama i pravo osoba s invalidnošću da sudjeluju u kulturnom životu u jednakoj mjeri kao i ostali građani. Člankom 30. od stranaka Konvencije zahtijeva se da u skladu s međunarodnim pravom poduzmu sve odgovarajuće mjere kako bi osigurale da propisi kojima se štite prava intelektualnog vlasništva ne budu neopravdana ili diskriminatorna prepreka za pristup osoba s invalidnošću kulturnim materijalima. U svojim zaključnim opažanjima o početnom izvješću Europske unije⁶ donesenima 4. rujna 2015. Odbor Ujedinjenih naroda za prava osoba s invaliditetom ohrabrio je Uniju da poduzme sve odgovarajuće mjere za provedbu Ugovora iz Marakeša u što kraćem roku.

- **Usklađenost s postojećim odredbama politike u tom području politike**

Unija je donijela više direktiva u području autorskog i srodnih prava kojima se osigurava pravna sigurnost i visoka razina zaštite nositelja prava. Prava relevantna za predloženu direktivu trenutačno su usklađena Direktivom 2001/29/EZ o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (dalje u tekstu „Direktiva 2001/29/EZ”)⁷, Direktivom 2006/115/EZ o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe i određenim pravima srodnim autorskom pravu u području intelektualnog vlasništva⁸, Direktivom 96/9/EZ o pravnoj zaštiti baza podataka⁹ i Direktivom 2009/24/EZ o pravnoj zaštiti računalnih programa¹⁰.

Pravom Unije predviđene su i brojne iznimke od ili ograničenja tih prava kojima se pod određenim uvjetima i za potrebe postizanja određenih ciljeva politike dopušta upotreba sadržaja bez odobrenja nositelja prava. Potrebe osoba s invalidnošću povezane s pristupačnošću u tom su kontekstu priznate i predviđene prije svega člankom 5. stavkom 3. točkom (b) Direktive 2001/29/EZ. Tom se odredbom državama članicama dopušta da uvedu iznimke od ili ograničenja autorskog prava i srodnih prava u korist osoba s invalidnošću, uključujući osobe s poteškoćama pri čitanju tiskanog teksta, u pogledu upotrebe koja je izravno povezana s invaliditetom, koja nije komercijalne prirode i u mjeri koja je potrebna za određenu invalidnost. U skladu sa zahtjevima iz Ugovora iz Marakeša, iznimka koja se uvodi predloženom direktivom bit će obvezna za države članice i primjenjivat će se na prava koja su usklađena na razini Unije i koja su relevantna za izradu i stavljanje u optjecaj primjeraka u

⁵ Odluka Vijeća 2010/48/EZ od 26. studenoga 2009. o sklapanju Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom od strane Europske zajednice (SL L 23, 27.1.2010., str. 35.).

⁶ CRPD/C/EU/CO/1, dostupno na: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRPD/Shared%20Documents/EUR/CRPD_C_EU_CO_1_21617_E.doc.

⁷ Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL L 167, 22.6.2001., str. 10-19.).

⁸ Direktiva 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe i određenim pravima srodnim autorskom pravu u području intelektualnog vlasništva (SL L 376, 27.12.2006., str. 28-35.).

⁹ Direktiva 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka (SL L 77, 27.3.1996., str. 20-28.).

¹⁰ Direktiva 2009/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o pravnoj zaštiti računalnih programa (SL L 111, 5.5.2009., str. 16-22.).

pristupačnom formatu kako je definirano u Ugovoru iz Marakeša. Iznimkom se dopunjuje postojeća neobvezna iznimka ili ograničenje iz članka 5. stavka 3. točke (b) Direktive 2001/29/EZ tako što se u korist korisnika uvodi obvezna iznimka koja će imati učinak na cijelom unutarnjem tržištu.

- **Dosljednost s postojećim odredbama politike u određenom području**

Donošenjem ove direktive Unija želi osigurati da svi korisnici imaju pristup knjigama, stručnim časopisima, novinama, časopisima i drugim publikacijama, notnim zapisima i drugom tiskanom materijalu u istoj mjeri kao osobe bez tih poteškoća ili invalidnosti te da se za postizanje tog cilja može iskoristiti puni potencijal unutarnjeg tržišta. U tom pogledu predložena direktiva dopunjuje druge zakonodavne akte i inicijative na razini Unije donesene kako bi se „iskoristila snaga našeg jedinstvenog tržišta i njegov potencijal u cijelosti iskoristio u svim svojim dimenzijama”¹¹ te je dosljedna s njima. Riječ je o prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o pristupačnosti *web*-mjestu tijela javnog sektora i prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica u pogledu zahtjeva o pristupačnosti proizvoda i usluga („prijedlog Europskog akta o pristupačnosti”). Konkretno, Europskim aktom o pristupačnosti propisuje se obveza da se od datuma njegove primjene osigura usklađenost usluga e-knjiga koje se pružaju na unutarnjem tržištu s određenim funkcionalnim zahtjevima kako bi bile pristupačne od trenutka njihova stavljanja na tržište.

2. PRAVNA OSNOVA, SUPSIDIJARNOST I PROPORCIONALNOST

- **Pravna osnova**

Pravna je osnova prijedloga članak 114. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

- **Supsidijarnost (za neisključivu nadležnost)**

Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti iz članka 5. UFEU-a. Cilj predložene direktive jest korisnicima iz Ugovora iz Marakeša olakšati pristup određenom sadržaju zaštićenom autorskim pravom i srodnim pravima unutar unutarnjeg tržišta u području koje je već usklađeno pravom Unije te koje se stoga može izmijeniti samo pravom Unije. Bez djelovanja Unije države članice ne bi mogle ostvariti taj cilj. Nadalje, zbog opsega i učinka djelovanja taj se cilj može bolje ostvariti na razini Unije.

- **Proporcionalnost**

Osigurana je proporcionalnost prijedloga jer se ne prelazi okvire onog što je potrebno da se unutar Unije izvrše obveze Unije na temelju Ugovora iz Marakeša.

- **Odabir instrumenta**

Odabir direktive u skladu je s prethodnim mjerama u tom području, prije svega Direktivom 2001/29/EZ kojom su usklađena prava autora i drugih nositelja prava te kojom je uvedena neobvezna iznimka ili ograničenje u korist osoba s invalidnošću. Predloženom direktivom izmijenio bi se postojeći zakonodavni okvir Unije tako što bi se propisala nova obvezna iznimka od relevantnih usklađenih prava te bi se osiguralo da se primjerci u pristupačnom formatu obuhvaćeni tom iznimkom izrađeni u jednoj državi članici mogu staviti u optjecaj te da im se može pristupiti diljem Unije. Time te utvrđivanjem jasnih definicija uvodi se jedinstven pristup obvezama Unije na temelju Ugovora, uključujući slobodan optjecaj primjeraka u pristupačnom formatu na unutarnjem tržištu, te se korisnicima iznimke

¹¹ Političke smjernice predsjednika Junckera.

osigurava potrebna pravna sigurnost pri upotrebama koje su njome obuhvaćene. Istovremeno se državama članicama omogućuje određeni manevarski prostor za prilagodbu posebnog nacionalnog zakonodavstva na koje odredbe ove direktive mogu izravno ili neizravno utjecati, primjerice u području obrazovanja, zdravstvene skrbi ili drugih socijalnih politika.

3. REZULTATI *EX POST* EVALUACIJA, SAVJETOVANJA S DIONICIMA I PROCJENE UČINAKA

- **Ex post evaluacije / provjere primjerenosti postojećeg zakonodavstva**

Svrha predložene direktive jest ispuniti nove međunarodne obveze povezane s pravom Unije. Retrospektivna evaluacija postojećeg europskog prava u tom području stoga nije relevantna niti se u tom kontekstu zahtijeva. No uzete su u obzir dostupne informacije o povezanim europskim zakonodavnim aktima, prije svega rezultati javnog savjetovanja i postojeća stručna mišljenja.

- **Savjetovanja s dionicima**

Za potrebe predložene direktive kojom se provode odredbe utvrđene na međunarodnoj razini nije provedeno posebno savjetovanje s dionicima. Opsežno javno savjetovanje o reviziji pravila EU-a o autorskom pravu, koje je Komisija provela između prosinca 2013. i ožujka 2014., također je uključivalo odjeljak o ograničenjima i iznimkama u korist osoba s invalidnošću te o pristupu djelima u pristupačnim formatima i njihovu optjecaju, u kojem se također upućivalo na Ugovor iz Marakeša¹². Među ostalim, krajnji korisnici, potrošači i institucionalni korisnici (uključujući organizacije za potrebe osoba s invalidnošću i knjižnice) u svojim su mišljenjima upozorili na razlike u području primjene nacionalnih iznimki ili ograničenja, čime se narušava pravna sigurnost pri izvozu i uvozu primjeraka u pristupačnom formatu izrađenih u skladu s nacionalnom iznimkom ili ograničenjem u području autorskog prava. Ti institucionalni sudionici dosljedno su smatrali da bi se Ugovorom iz Marakeša na zadovoljavajući način riješilo to pitanje. Nositelji prava i organizacije za kolektivno ostvarivanje prava općenito su smatrali da iz nacionalne provedbe neobvezne iznimke ili ograničenja predviđenih zakonodavstvom Unije ne proizlaze problemi. Istaknuli su i da se postojećim tržišnim mehanizmima učinkovito rješava problem pristupa djelima u pogledu osoba s invalidnošću. S tim se mišljenjem nisu složili krajnji korisnici, potrošači ni institucionalni korisnici.

- **Prikupljanje i primjena stručnog znanja**

Za izradu ovog prijedloga nije bilo posebnog prikupljanja stručnog znanja. Komisija je uzela u obzir studiju iz 2013. o primjeni Direktive 2001/29/EZ¹³, kojom je među ostalim ocijenjeno kako je u 11 država članica primijenjena neobvezna iznimka ili ograničenje za osobe s invalidnošću iz članka 5. stavka 3. točke (b) te Direktive.

¹² Izvješće o odgovorima na javno savjetovanje o reviziji pravila EU-a u području autorskog prava, srpanj 2014., str. 61-63. http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

¹³ „Studija o primjeni Direktive 2001/29/EZ o autorskom pravu i srodnim pravima u informacijskom društvu”, prosinac 2013., De Wolf i partneri, dostupna na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/131216_study_en.pdf, str. 417. i dalje.

- **Procjena učinka**

Predloženom direktivom Ugovor iz Marakeša provest će se na unutarnjem tržištu te će se pravo Unije uskladiti s njime. U skladu sa Smjernicama za bolju regulativu¹⁴ procjena učinka nije obvezna ako Komisija nema diskrecijsko pravo u pogledu sadržaja politike.

- **Temeljna prava**

Predloženom direktivom podupire se pravo osoba s invalidnošću na mjere kojima se osigurava njihova neovisnost, društvena i profesionalna integracija te njihovo sudjelovanje u životu zajednice, kako je utvrđeno člankom 26. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (dalje u tekstu „Povelja”). Direktiva odražava i obveze Unije na temelju UNCRPD-a. UNCRPD-om se osobama s invalidnošću jamči pravo pristupa informacijama i pravo na sudjelovanje u kulturnom, ekonomskom i društvenom životu na jednakoj osnovi kao i drugim osobama. U tom je pogledu opravdano ograničiti imovinska prava nositelja prava u svjetlu Unijinih obveza na temelju Povelje¹⁵. Predložena direktiva ključan je prvi korak k osiguravanju pristupa informacijama i sudjelovanja u kulturnom, ekonomskom i društvenom životu.

Prijedlog bi imao ograničen utjecaj na autorsko pravo kao imovinsko pravo kako je priznato Poveljom (članak 17. stavak 2.)¹⁶. Trebalo bi napomenuti da su do sada sve države članice u određenoj mjeri iskoristile neobveznu iznimku od autorskog prava ili njegovo ograničenje iz članka 5. stavka 3. točke (b) Direktive 2001/29/EZ. Stoga će učinak predložene direktive na autorsko pravo kao imovinsko pravo biti ograničen na potpuno usklađivanje postojećih neusklađenih iznimki od i ograničenja autorskog prava za osobe s poteškoćama pri čitanju tiskanog teksta koji su na snazi u državama članicama.

4. UTJECAJ NA PRORAČUN

Prijedlog nema utjecaj na proračun Unije.

5. OSTALI DIJELOVI

Europski gospodarski prostor

Predloženi akt odnosi se na jedno od područja Europskoga gospodarskog prostora (EGP) te bi ga stoga trebalo proširiti na EGP.

- **Planovi provedbe i mehanizmi praćenja, evaluacije i izvješćivanja**

Države članice bit će obvezne donijeti zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom direktivom najkasnije 12 mjeseci nakon njezina donošenja. Države članice bit će obvezne Komisiju obavijestiti o odredbama koje su uvele radi usklađivanja s ovom direktivom i o drugim ključnim zakonodavnim odredbama donesenima u području obuhvaćenom ovom direktivom. Komisija će pratiti provedbu predložene direktive te će najranije pet godina od datuma prenošenja u nacionalno zakonodavstvo provesti njezinu evaluaciju u skladu sa smjernicama za bolju regulativu te će Europskom parlamentu, Vijeću i

¹⁴ SWD(2015) 111 final.

¹⁵ Člankom 52. stavkom 1. Povelje dopuštaju se ograničenja koja utječu na ostvarenje sloboda iz Povelje. Ta ograničenja i. moraju biti predviđena zakonom; i ii. moraju poštovati srž tih prava i sloboda. Nadalje, ograničenja iii. „podliježu načelu proporcionalnosti” i „moguća su samo ako su potrebna i ako zaista odgovaraju ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba”.

¹⁶ SL L 83, 30.3.2010., str. 389-403.

Europskom gospodarskom i socijalnom odboru predstaviti glavne nalaze koji će po potrebi biti popraćeni prijedlozima o izmjeni direktive. Komisija će isto tako provesti evaluaciju Uredbe [...]. Komisija će unutar Unije pratiti dostupnost u pristupačnim formatima djela i drugih sadržaja osim onih obuhvaćenih ovom direktivom i dostupnost djela i drugih sadržaja u pristupačnim formatima za osobe s drugim vrstama invalidnosti. Komisija će u roku od dvije godine od datuma prenošenja predložene direktive u nacionalno zakonodavstvo predstaviti izvješće o tom pitanju. Izvješće će sadržavati procjenu toga treba li se u skladu s nalazima razmotriti proširenje područja primjene direktive.

- **Dokumenti s obrazloženjima**

U Zajedničkoj političkoj izjavi država članica i Komisije o dokumentima s obrazloženjima od 28. rujna 2011.¹⁷ države članice složile su se da će pri obavješćivanju Komisije o svojim mjerama za prenošenje direktive Komisiji dostaviti dokument(e) u kojima se obrazlaže povezanost odredaba direktive s odgovarajućim odredbama nacionalnih mjera ako je opravdano zahtijevati te dodatne informacije. Dokumentacijom s obrazloženjima pridonijet će se osiguravanju toga da se u svim nacionalnim pravnim sustavima utvrdi obvezna iznimka u skladu s ovom direktivom u svjetlu Unijinih obveza na temelju Ugovora iz Marakeša.

- **Detaljno obrazloženje posebnih odredbi prijedloga**

Člankom 1. utvrđuju se predmet i područje primjene prijedloga. Predloženom direktivom olakšat će se upotreba određenog sadržaja zaštićenog autorskim pravom bez odobrenja nositelja prava u korist slijepih i slabovidnih osoba ili osoba koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta.

Člankom 2. utvrđuju se definicije pojmova „djela i drugi sadržaji”, „korisnik”, „primjerak u pristupačnom formatu” i „ovlaštene subjekt” koje se primjenjuju za potrebe predložene direktive.

Člankom 3. propisuje se obvezna iznimka te se utvrđuju posebne dopuštene upotrebe za korisnike i ovlaštene subjekte.

Članak 4. odnosi se na optjecaj primjeraka u pristupačnom formatu na unutarnjem tržištu. Cilj je te odredbe osigurati da primjerci u pristupačnom formatu izrađeni u skladu s iznimkom iz članka 3. mogu biti u optjecaju i da im se može pristupiti u svim državama članicama.

Člankom 5. utvrđuju se primjenjiva pravila za zaštitu osobnih podataka.

Člankom 6. utvrđuju se izmjene Direktive 2001/29/EZ potrebne radi usklađivanja s ovom direktivom.

Člankom 7. propisuje se da će Komisija predstaviti izvješće o dostupnosti djela i drugih sadržaja u pristupačnom formatu na unutarnjem tržištu i za osobe s invalidnošću koje nisu obuhvaćene ovom direktivom.

Člankom 8. utvrđuju se postupci za evaluaciju predložene direktive u skladu s propisima za bolju regulativu.

Člankom 9. utvrđuje se okvir za prenošenje predložene direktive u državama članicama kao i određene popratne obveze koje su države članice obvezne ispuniti, npr. obavješćivanje

¹⁷ SL C 369, 17.12.2011., str. 14.

Komisije o glavnim odredbama kojima se predložena direktiva provodi u nacionalnom zakonodavstvu.

Člankom 10. utvrđuje se datum stupanja na snagu Direktive, dok se člankom 11. utvrđuje da je direktiva upućena državama članicama.

Prijedlog

DIREKTIVE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

o određenim dopuštenim upotrebama djela i drugih sadržaja koji su zaštićeni autorskim pravom i srodnim pravima u korist slijepih i slabovidnih osoba ili osoba koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta i o izmjeni Direktive 2001/29/EZ o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,
uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 114.,
uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,
nakon prosljeđivanja nacрта zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,
uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora¹⁸,
Djelujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom,
budući da:

- (1) Direktivama Unije u području autorskih i srodnih prava osigurava se pravna sigurnost i visoka razina zaštite nositelja prava. Tim se usklađenim pravnim okvirom pridonosi pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta i potiču inovacije, stvaranje, ulaganja i proizvodnja novog sadržaja, među ostalim i u digitalnom okruženju. Jedan od ciljeva jest i promicanje pristupa znanju i kulturi zaštitom djela i drugih sadržaja te dopuštanjem iznimaka ili ograničenja koji su u javnom interesu. Trebalo bi zaštititi pravednu ravnotežu prava i interesa nositelja prava i korisnika.
- (2) Direktivom 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća¹⁹, Direktivom 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća²⁰, Direktivom 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća²¹ i Direktivom 2009/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća²² usklađuju se prava nositelja prava. Tim je direktivama predviđen iscrpan popis iznimki od i ograničenja tih prava kojima se pod određenim uvjetima omogućuje upotreba sadržaja bez odobrenja nositelja prava u cilju postizanja određenih ciljeva politike.
- (3) Slijepi i slabovidni te osobe koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta i dalje se suočavaju s mnogim preprekama pri pristupu knjigama i drugom tiskanom materijalu zaštićenima autorskim i srodnim pravima. Potrebne su mjere za povećanje dostupnosti tih djela u pristupačnim formatima te za poboljšanje njihova optjecaja na unutarnjem tržištu.

¹⁸ SL C , , str. .

¹⁹ SL L 77, 27.3.1996., str. 20-28.

²⁰ SL L 167, 22.6.2001., str. 10-19.

²¹ SL L 376, 27.12.2006., str. 28-35.

²² SL L 111, 5.5.2009., str. 16-22.

- (4) Ugovor iz Marakeša za olakšavanje pristupa objavljenim djelima slijepim i slabovidnim te osobama koje imaju druge smetnje pri čitanju otisnutog teksta („Ugovor iz Marakeša”) potpisan je u ime Unije 30. travnja 2014.²³ Cilj mu je poboljšati dostupnost djela i drugih zaštićenih sadržaja u pristupačnim formatima za osobe koje su slijepe, slabovidne ili imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta. U skladu s Ugovorom iz Marakeša ugovorne stranke obvezne su osigurati iznimke od ili ograničenja prava nositelja autorskih i srodnih prava za izradu i stavljanje u optjecaj primjeraka u pristupačnim formatima određenih djela i drugih sadržaja te za njihovu prekograničnu razmjenu. Sklapanje Ugovora iz Marakeša od strane Unije zahtijeva prilagodbu prava Unije utvrđivanjem obvezne iznimke za upotrebe, djela i korisnike obuhvaćene ugovorom. Ovom se direktivom obveze Unije na temelju Ugovora iz Marakeša provode na usklađen način kako bi se osiguralo da se mjere dosljedno primjenjuju na cijelom unutarnjem tržištu.
- (5) Direktiva je izrađena u korist slijepih osoba, slabovidnih osoba čija se slabovidnost ne može poboljšati tako da im se omogući funkcija vida koja bi bila jednakovrijedna funkciji vida osoba bez takvog oštećenja ili osoba koje imaju perceptivne smetnje ili poteškoće u čitanju, uključujući disleksiju, zbog čega ne mogu čitati tiskana djela u istoj mjeri kao osobe bez tih poteškoća, ili koje zbog tjelesne invalidnosti ne mogu držati knjigu ili rukovati njome te fokusirati ili pomicati oči u mjeri koja bi obično bila prihvatljiva za čitanje. Cilj mjera ove direktive jest poboljšati dostupnost knjiga, stručnih časopisa, novina, časopisa i drugih publikacija, među ostalim i u zvučnom obliku, i digitalnom i analognom, u formatima u kojima su ta djela i drugi sadržaji pristupačni tim osobama u istoj mjeri kao i osobama bez poteškoća ili invalidnosti. Pristupačni formati uključuju Brailleovo pismo, uvećani font slova, e-knjige i zvučne knjige s posebnom navigacijom, zvučni opis i radijsko emitiranje.
- (6) Stoga bi se ovom direktivom trebale propisati obvezne iznimke od prava koje će biti usklađene pravom Unije te relevantne za upotrebe i djela obuhvaćena Ugovorom iz Marakeša. To prije svega uključuje prava umnožavanja, priopćavanja javnosti, stavljanja na raspolaganje, stavljanje u optjecaj i posudbe, kako je predviđeno Direktivom 2001/29/EZ, Direktivom 2006/115/EZ i Direktivom 2009/24/EZ, te odgovarajuća prava iz Direktive 96/9/EZ. Budući da opseg iznimaka i ograničenja u skladu s Ugovorom iz Marakeša uključuje i djela u zvučnom obliku, primjerice zvučne knjige, važno je da se te iznimke primjenjuju i na srodna prava.
- (7) Upotrebe utvrđene ovom direktivom uključuju izradu primjeraka u pristupačnom formatu od strane korisnika ili ovlaštenih subjekata koji pružaju usluge prilagođene potrebama korisnika – i javnih i privatnih organizacija – prije svega knjižnica, obrazovnih ustanova i drugih neprofitnih organizacija kojima je pružanje usluga za potrebe osoba s poteškoćama pri čitanju iskanog teksta glavna ili jedna od glavnih djelatnosti ili zadaća od javnog interesa. Te bi upotrebe trebale uključivati i izradu primjeraka u pristupačnim formatima koje za isključivu upotrebu od strane korisnika izrađuje fizička osoba koja to čini u ime korisnika ili koja korisniku pomaže u izradi.
- (8) Obveznom iznimkom trebalo bi i ograničiti prava umnožavanja kako bi se dopustile sve radnje koje su potrebne za izmjenu ili pretvorbu ili prilagodbu djela ili drugih sadržaja radi proizvodnje primjeraka u pristupačnom formatu. To uključuje osiguravanje potrebnih sredstava za pristup informacijama na tom formatu.

²³ Odluka Vijeća 2014/221/EU od 14. travnja 2014. o potpisivanju, u ime Europske unije, Ugovora iz Marakeša za olakšavanje pristupa objavljenim djelima slijepim i slabovidnim te osobama koje imaju druge smetnje pri čitanju otisnutog teksta. (SL L 115, 17.4.2014., str. 1.)

- (9) Iznimkom bi se ovlaštenim subjektima trebala dopustiti izrada te mrežno i izvanmrežno stavljanje u optjecaj unutar Unije primjeraka djela ili drugih sadržaja u pristupačnom formatu obuhvaćenih ovom direktivom.
- (10) Trebalo bi omogućiti da primjerci u pristupačnom formatu izrađeni u jednoj državi članici budu dostupni u svim državama članicama kako bi se osigurala njihova veća dostupnost na cijelom unutarnjem tržištu. Time bi se smanjio nepotreban rad pri proizvodnji primjeraka u pristupačnom formatu istog djela ili drugog sadržaja diljem Unije, što bi dovelo do uštede i povećanja učinkovitosti. Stoga bi se ovom direktivom trebalo osigurati da se primjerci u pristupačnom formatu izrađeni u jednoj državi članici mogu staviti u optjecaj te da im se može pristupiti u svim državama članicama. Dakle, ovlašteni bi subjekti trebali imati mogućnost stavljanja tih primjeraka u optjecaj, mrežno i izvanmrežno, za potrebe korisnika i ovlaštenih subjekata u bilo kojoj državi članici. Nadalje, ovlaštenim subjektima i korisnicima trebalo bi dopustiti da od bilo kojeg ovlaštenog subjekta u bilo kojoj državi članici mogu steći te primjerke ili da im mogu pristupiti.
- (11) S obzirom na posebnu prirodu iznimke, njezin ciljni opseg i potrebu za pravnom sigurnošću njezinih korisnika, državama članicama ne bi trebalo dopustiti mogućnost uvođenja dodatnih zahtjeva za primjenu iznimke, primjerice sustav naknada ili prethodne provjere komercijalne dostupnosti primjeraka u pristupačnom formatu.
- (12) Svaka obrada osobnih podataka na temelju ove direktive trebala bi biti u skladu s temeljnim pravima, uključujući pravo poštovanja privatnog i obiteljskog života te pravo na zaštitu osobnih podataka u skladu s člancima 7. i 8. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i u skladu s Direktivom 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća kojom se uređuje obrada osobnih podataka, kako je mogu provoditi ovlašteni subjekti u okviru ove direktive i uz nadzor nadležnih tijela država članica, prije svega nezavisnih javnih tijela koje imenuju države članice.
- (13) Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom („UNCRPD”), čija je EU stranka, osobama s invaliditetom jamči se pravo pristupa informacijama i pravo na sudjelovanje u kulturnom, ekonomskom i društvenom životu na jednakoj osnovi kao i drugim osobama. Stranke UNCRPD-a obvezne su poduzeti sve odgovarajuće mjere u skladu s međunarodnim pravom kako bi osigurale da propisi kojima se štite prava intelektualnog vlasništva ne budu neopravdana ili diskriminatorna prepreka za pristup osoba s invalidnošću kulturnim materijalima.
- (14) Na temelju Povelje Europske unije o temeljnim pravima Unija priznaje i poštuje pravo osoba s invalidnošću na mjere kojima se osigurava njihova neovisnost, društvena i profesionalna uključenost te njihovo sudjelovanje u životu zajednice.
- (15) Donošenjem ove direktive Unija korisnicima želi osigurati pristup knjigama i drugom tiskanom materijalu u pristupačnim formatima. Stoga je ova direktiva bitan prvi korak prema poboljšanju pristupa djelima za osobe s invalidnošću.
- (16) Komisija će pratiti učinak ove direktive. U okviru tog praćenja Komisija će ocjenjivati situaciju u pogledu dostupnosti u pristupačnim formatima djela i drugih sadržaja osim onih obuhvaćenih ovom direktivom i dostupnost djela i drugih sadržaja u pristupačnim formatima za osobe s drugim vrstama invalidnosti. Komisija će iscrpno preispitati situaciju. Po potrebi se mogu razmotriti izmjene područja primjene ove direktive.
- (17) U skladu s Direktivom 2001/29/EZ države članice mogu i dalje uvesti iznimku ili ograničenje u korist osoba s invalidnošću u slučajevima koji nisu obuhvaćeni ovom direktivom.

- (18) Ova je direktiva stoga u skladu s temeljnim pravima i načelima priznatima prije svega Poveljom Europske unije o temeljnim pravima. Ovu bi direktivu stoga trebalo tumačiti i primjenjivati u skladu s tim pravima i načelima.
- (19) Ugovorom iz Marakeša uvode se određene obveze u pogledu razmjene primjeraka u pristupačnom formatu između Unije i trećih zemalja koje su stranke tog ugovora. Mjere koje je Unije poduzela za ispunjenje tih obveza sadržane su u Uredbi [...] koju bi trebalo tumačiti u vezi s ovom direktivom.
- (20) Cilj ove direktive – provedba Unijinih obveza na temelju Ugovora iz Marakeša radi poboljšanja pristupa djelima i drugim sadržajima zaštićenima autorskim i srodnim pravima za slijepu i slabovidne osobe ili osobe koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta – države članice ne mogu ostvariti pojedinačnim djelovanjem jer je potrebna prilagodba prava Unije. Nadalje, zbog njegova opsega i učinka djelovanja taj se cilj može ostvariti jedino djelovanjem na razini Unije. Unija stoga može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti iz članka 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti iz istog članka ova direktiva ne prelazi okvire onog što je potrebno za postizanje tog cilja.
- (21) U skladu sa Zajedničkom političkom izjavom država članica i Komisije o dokumentima s obrazloženjima od 28. rujna 2011.²⁴ države članice obvezale su se da će u opravdanim slučajevima uz obavijest o svojim mjerama prenošenja priložiti dokument(e) u kojima se obrazlaže povezanost sastavnih dijelova direktive s odgovarajućim dijelovima nacionalnih instrumenata za njezino prenošenje u nacionalno zakonodavstvo. U pogledu ove direktive zakonodavac smatra prosljeđivanje takvih dokumenata opravdanim.

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

Članak 1.

Predmet i područje primjene

Ovom direktivom utvrđuju se pravila za upotrebu određenih djela i drugih sadržaja bez odobrenja nositelja prava u korist slijepih i slabovidnih osoba ili osoba koje imaju druge smetnje pri čitanju tiskanog teksta.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

- (1) „djela i drugi sadržaji” znači djela u obliku knjiga, stručnih časopisa, novina, časopisa ili drugih publikacija, uključujući notni materijal, i povezane ilustracije, u bilo kojem mediju, uključujući zvučne oblike kao što su zvučne knjige, koja su zaštićena autorskim i srodnim pravima i koja se objavljuju ili na drugi način zakonski stavljaju na raspolaganje javnosti;
- (2) „korisnik” znači:
- (a) osoba koja je slijepa;
 - (b) osoba koja je slabovidna i čija se slabovidnost ne može poboljšati do te mjere da se osobi omogući funkcija vida koja bi bila jednakovrijedna funkciji vida osobe bez tog oštećenja;

²⁴ SL C 369, 17.12.2011., str. 14.

- (c) osoba koja ima perceptivne smetnje ili poteškoće u čitanju, uključujući disleksiju, zbog čega ne može čitati tiskana djela u istoj mjeri kao osobe bez tih poteškoća ili invalidnosti; ili
 - (d) osoba koja zbog druge tjelesne invalidnosti ne može držati knjigu ili rukovati njome te fokusirati ili pomicati oči u mjeri koja bi obično bila prihvatljiva za čitanje.
- (3) „primjerak u pristupačnom formatu” znači primjerak djela ili drugog sadržaja u alternativnom načinu ili obliku kojim se korisniku omogućuje pristup djelu ili drugim sadržajima i kojim se među ostalim toj osobi omogućuje jednako jednostavan i ugodan pristup kao i osobi koja nije slabovidna i nema poteškoće iz stavka 2.;
- (4) „ovlašteni subjekt” znači organizacija koja korisnicima na neprofitnoj osnovi pruža usluge obrazovanja, pedagoške izobrazbe, adaptivnog čitanja ili pristupa informacijama u okviru svoje glavne ili jedne od glavnih djelatnosti ili misija od javnog interesa.

Članak 3. Dopuštene upotrebe

1. Države članice osiguravaju da za bilo koju radnju potrebnu:
- (a) da bi korisnik ili osoba koja djeluje u njegovo ime izradili primjerak djela ili drugih sadržaja u pristupačnom formatu isključivo za upotrebu od strane korisnika; i
 - (b) da bi ovlašteni subjekt izradio primjerak u pristupačnom formatu, prosljedio ga, stavio ga na raspolaganje, stavio ga u optjecaj ili ga posudio korisniku ili ovlaštenom subjektu isključivo za upotrebu od strane korisnika;
- nije potrebno odobrenje nositelja autorskog ili srodnog prava za djelo ili druge zaštićene sadržaje u skladu s člancima 2., 3. i 4. Direktive 2001/29/EZ, člankom 1. stavkom 1. Direktive 2006/115/EZ, člankom 8. stavcima 2. i 3. te člankom 9. Direktive 2006/115/EZ, člankom 4. Direktive 2009/24/EZ i člancima 5. i 7. Direktive 96/9/EZ.
2. Države članice, uzimajući u obzir izmjene potrebne kako bi se djelo učinilo dostupnim u alternativnom formatu, osiguravaju da primjerci u pristupačnom formatu ne narušavaju integritet djela ili drugih sadržaja.
3. Članak 5. stavak 5. i članak 6. stavak 4. treći i peti podstavak Direktive 2001/29/EZ primjenjuju se na iznimku iz stavka 1. ovog članka.

Članak 4. Primjerci u pristupačnom formatu na unutarnjem tržištu

Države članice osiguravaju da ovlašteni subjekt s poslovnim nastanom na njihovu državnom području može izvršavati radnje iz članka 3. stavka 1. točke (b) za korisnika ili ovlašteni subjekt s poslovnim nastanom u bilo kojoj državi članici. Države članice osiguravaju i da korisnik ili ovlašteni subjekt s poslovnim nastanom na njihovu državnom području može od bilo kojeg ovlaštenog subjekta s poslovnim nastanom u bilo kojoj državi članici steći primjerak u pristupačnom formatu ili imati pristup takvom primjerku.

*Članak 5.
Zaštita osobnih podataka*

Obrada osobnih podataka u okviru ove direktive provodi se u skladu s Direktivom 95/46/EZ.

*Članak 6.
Izmjena Direktive 2001/29/EZ*

U članku 5. stavku 3. Direktive 2001/29/EZ točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) korištenje za potrebe osoba s invalidnošću, koje je neposredno u vezi s invalidnošću i koje je nekomercijalne naravi, a u opsegu potrebnom za određenu invalidnost, ne dovodeći u pitanje obveze država članica u skladu s Direktivom [...];”

*Članak 7.
Izvešće*

Komisija će u roku od [dvije godine od datuma prenošenja u nacionalno zakonodavstvo] Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru predstaviti izvješće o dostupnosti za korisnike djelatâ i drugih sadržaja u pristupačnim formatima koji nisu djelatâ i drugi sadržaji iz članka 2. stavka 1. te o dostupnosti djelatâ i drugih sadržaja za osobe s invalidnošću koje nisu osobe iz točke 2. stavka 2. na unutarnjem tržištu. Izvješće mora sadržavati procjenu toga treba li se razmotriti izmjena područja primjene ove direktive.

*Članak 8.
Preispitivanje*

Komisija će [najranije pet godina od datuma prenošenja u nacionalno zakonodavstvo] provesti evaluaciju ove direktive i Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru predstaviti glavne nalaze koji će po potrebi biti popraćeni prijedlozima o izmjeni ove direktive.

Države članice dostavljaju Komisiji potrebne informacije za izradu evaluacijskog izvješća te izvješća iz članka 7.

*Članak 9.
Prenošenje*

1. Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom direktivom najkasnije [12 mjeseci nakon stupanja na snagu]. Tekst tih odredaba odmah dostavljaju Komisiji.

Kada države članice donose te odredbe, one sadržavaju upućivanje na ovu direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. Države članice određuju načine tog upućivanja.

2. Države članice Komisiji dostavljaju tekst glavnih odredaba nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

*Članak 10.
Stupanje na snagu*

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

*Članak 11.
Adresati*

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu

*Za Europski parlament
Predsjednik*

*Za Vijeće
Predsjednik*